

JAROSLAV LOPOUR / 27. 4. 2021

Alfréd Radok

Divadelní a filmový režisér Alfréd Radok (17. prosince 1914, Koloděje nad Lužnicí – 22. dubna 1976, Vídeň) se narodil do rodiny majitele mlýna. Po maturitě na písecké obchodní akademii (1936) navštěvoval do uzavření vysokých škol nacisty přednášky estetiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Ač původně uvažoval o žurnalistice, definitivně se rozhodl pro divadlo. V něm začínal v letech 1938–1941 jako elév a asistent režie u E. F. Buriana. Po režisérských začátcích v Praze, Brně i Plzni byl od září 1944 do ledna 1945 z rasových důvodů internován v pracovním táboře u Vratislavi.

Jako divadelní režisér se uplatnil mimo jiné na pražských scénách opery i činohry Divadla 5. května (1945–1948), činohry Národního divadla (1948–1949, 1954–1959 a 1966–1972), Divadla státního filmu (1950–1952), zájezdového Vesnického divadla (1952–1954) a Městských divadel pražských (1960–1965). Již jeho první divadelní práce se vyznačovaly neotřelými nápady, neutuchající fantazií, nevšedními inscenačními postupy a vysokou precizností, dbající o všechny jevištní složky (*Veselá vdova?*, *Jedenácté přikázání*, *Loupežník*, *Komik*, *Ďábelský kruh*, *Hra o lásce a smrti*). Zařadil se mezi nejvýznamnější české režiséry druhé poloviny dvacátého století, jehož dílo přesáhlo i hranice vlasti. Byl autorem několika divadelních her (*Vesnice žen*, *Podivné příhody pana Pimpipána*).

Nezřídka jako jevištní prvek využíval filmové dotáčky. Film s divadlem později dovedl k vrcholné symbióze jako jeden z tvůrců Laterny magiky (1956–1959), s níž sklídl světový úspěch na bruselské výstavě EXPO 58. Film Alfréda Radoka nicméně přitahoval již od mládí. První profesionální zkušenosti s ním získal jako umělecký poradce na secesní komedii Františka Šádka *Parohy* (1947). Jako samostatný režisér debutoval sugestivním dramatem *Daleká cesta* (1948). První český celovečerní hraný film, jenž se zabíral tématem holocaustu, se po formální stránce vymykal tehdejší české i světové produkci a dnes je řazen mezi nejvýznamnější československá filmová díla. Pro své stylistické postupy se snímek plný symbolů a metafor dostal do ostrého rozporu s

nastoupivší komunistickou mocí.

Následně mohl Radok na Barrandově zrealizovat pouze cenzurními zásahy zdeformovaný přepis klasické divadelní hry V. K. Klicpery *Divotvorný klobouk* (1952) a laskavý pohled na počátky automobilismu v Čechách *Dědeček automobil* (1956) podle románu Adolfa Branalda. Pozoruhodnou režijní práci odvedl také pro Československou televizi (hry a inscenace *V pasti*, *Ďábel v Bostonu*, *Šach mat*).

Kromě ocenění za režii obdržel Cenu země České (1947), Státní cenu (1959), tituly Zasloužilého (1964) a Národního (1968) umělce, Cenu města Bruselu (1967) a Řád T. G. Masaryka III. třídy in memoriam (1991). Po srpnových událostech roku 1968 zůstal i s rodinou v zahraničí, kde již předtím i poté jako režisér s úspěchem hostoval. V roce 1972 byl československými úřady oficiálně prohlášen za emigranta (odebrány mu byly i všechny čestné tituly). Usadil se ve Švédsku, kde působil v Göteborgu. Celoživotní pronásledování, pracovní vypětí, v cizině zkomplikované postavením emigranta, se podepsaly na jeho zdraví. Plánovanou režii pro vídeňský Burgtheater mu znemožnila smrt.

Jeho bratrem byl režisér a tvůrce polyekranu Emil Radok (1918–1994), ženou dramatička, režisérka a herečka Marie Tesařová-Radoková (1922–2003). V divadelní režii pokračuje i syn David Radok (narozen 1954). V letech 1992–2013 byly divadelními kritiky předávány Ceny Alfréda Radoka.